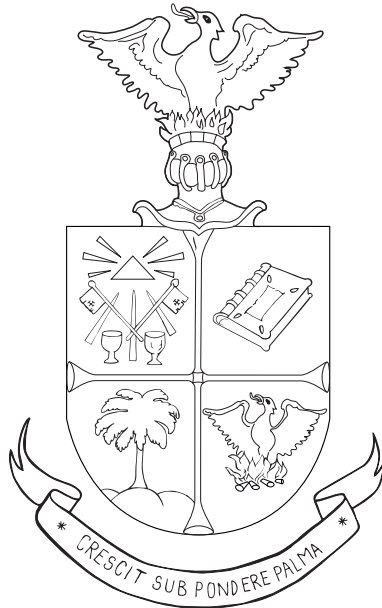

Glossa Iuridica

X. évfolyam, 1-2. szám

Budapest, 2023

Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar

Patrocinium Kiadó

SZERKESZTŐBIZOTTSÁGI ELNÖK:

Miskolczi Bodnár Péter

A SZERKESZTŐBIZOTTSÁG TAGJAI:

Antalóczy Péter, Birher Nándor, Bónis Péter, Böcskei Elvira, Bruhács János,
Csáki-Hatalovics Gyula, Cservák Csaba, Czine Ágnes, Dobrocsi Szilvia,
Domokos Andrea, Homicskó Árpád Olivér, Jakab Éva, Köbel Szilvia,
Kukorelli István, Kun Attila, Liviu Radu, Miskolczi Bodnár Péter, Móré Sándor,
Osztovits András, Pulay Gyula, Rixer Ádám, Erik Stenpien, Stipta István,
Szabó Imre, Szalma József, Szuchy Róbert, Tamás András, Tóth András,
Tóth J. Zoltán, Törő Csaba Attila, Trócsányi László, Udvary Sándor

FŐSZERKESZTŐ:

Rixer Ádám

FŐSZERKESZTŐ-HELYETTESEK:

Homicskó Árpád Olivér, Szuchy Róbert, Udvary Sándor

SZERKESZTŐK:

Boóc Ádám, Cservák Csaba, Domokos Andrea, Stipta István

Olvasószerkesztő:

Nagy Péter

ISSN 2064-6887

Kiadja:

A Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kara

Felelős kiadó: Prof. Dr. Miskolczi Bodnár Péter, dékán

A kiadvány nyomdai munkálatait előkészítette:

Patrocinium Kiadó

AZ ELÉVÜLÉSI HATÁRIDŐ SZABÁLYAINAK JOGI TERMÉSZETE AZ EURÓPAI ÉS A MAGYAR MAGÁNJOGBAN

SZALMA JÓZSEF
professor emeritus (KRE ÁJK)

Absztrakt

Az elévülés elsősorban a kötelmi jogi követelésekre, mint relatív, felek között (inter partes) fennálló jogsultságokra vonatkozik. A dologi, mint abszolút szerkezetű, mindenkivel szemben érvényesülő jogosultságok elvben elévülésre nem alkalmasak. Mégis, közvetetten, elévülésnek kitettek, úgy mint kötelmi jogi követelés. Az elévülés gyakorta az elbirtokáshoz fűződik. Rendszerint amennyi az elévülési határidő, annyi az elbirtoklási is, feltéve, hogy az elbirtoklás érvényes jogcímen alapuló, jogszerű, jóhiszemű. Az elévülés jogkövetkezménye a kötelmi jogi követelés a bírói uton történő érvényesítésének elvesztése. Ez azonban relatív, mert a követelés elévülésének következtében történő jogvesztés, nem teljes. Ha a követelés ellenében a kötelezett nem nyújt be elévülési kifogást, a bíróság marasztaló határozatot hoz, mivel az elévülési határidőkre a bíróság hivatalból nem köteles ügyelni. Szemben a jogvesztő határidőkkel, melyeknek normatív forrásai elsősorban eljárásjogi jellegűek, amelyekre a bíróság hivatalból ügyel. Az elévülési és a jogvesztő határidők közötti további különbség abban mutatható ki, hogy az elévülési határidőknél van, a jogvesztő határidőknél nincs nyugvás és megszakadás. Míg az elévült kötelezettséget követően fennmarad a természetes kötelezettség, melynek bírói uton kívüli önkéntes teljesítését a törvény érvényesnek tartja, a jogvesztő határidőhöz fűződő követelés a határidő múltával teljesen megszűnik, mind bírói érvényesíthetőség tekintetében, mind úgy, mint természetes kötelezettség. A jogvesztő határidőhöz fűződő követelés esetében a határidő múltát követő, önkéntes teljesítés jogalap nélküli gazdagodás címén vissza kötelehető. Ezzel szemben, az elévült kötelezettségek esetében, a határidő múltát követő önkéntes teljesítés jogalap nélküli gazdagodás (condictio indebiti) jogcímen nem követelhető vissza. Az új magyar Ptk. vonatkozó rendelkezései elfogadják a római jogban kialakult, és továbbfejlesztett európai doktrína álláspontjait. Az elvi megegyező elemek mellett, a szerző rámutat az egyes országokban szabályozott elévülési határidők tartamát illető különbségekre, beleértve az elévülési határidő diszpozitív, vagy imperatív jellegének vizsgálatát.

Kulcsszavak: Elvülés, elévülési és jogvesztő határidők, az elévülés nyugvása és megszakadása, természetes kötelem, diszpozitív és (vagy) imperatív jelleg

JÓZSEF SZALMA

LIMITATION AND PRESCRIPTION PERIODS IN EUROPEAN
AND HUNGARIAN PRIVATE LAW

Abstract

The limitation period applies primarily to contractual claims as relative rights between parties (*inter partes*). Rights in rem, which are absolute in nature and may be enforced against third parties, are in principle not time-barred. However, similarly to contractual claims, they are also subject to some limitations. The passage of time is often relevant in relation to the possession as well. As a rule, the limitation period is the same as the time limit requirement for adverse possession, provided that it is based on valid legal ground, it is lawful and *bona fide*. The consequence of the expiry of a limitation period is the loss of the right to enforce the claim in judicial procedure. It has, however, only a relative effect, because the forfeiture of a legitimate claim by reason of the expiry of limitation period is not complete. If the respondent fails to lodge a plea of limitation against the claim, the court will grant remedy, since the court may not take into account the limitation periods *ex officio*. The situation is different in case of prescription periods, the normative sources of which are primarily procedural in nature, which the court apply *ex officio*. A further difference between limitation and prescription periods is that the former may be suspended and interrupted. While imperfect obligations (*obligatio naturalis*) exist even after the limitation period has expired, by which voluntary performance is considered valid, the claim ceases to exist altogether after the expiry of the prescription period, both as regards its enforceability in court and as a obligation. In the case of a claim subject to a prescription period, voluntary performance after its expiry is recoverable on the legal ground of unjust enrichment. By contrast, in the case of limitation period, voluntary performance after the expiry of the time limit cannot be recovered by way of unjust enrichment. The relevant provisions of the new Hungarian Civil Code in this respect follow the traditions of the Roman law and adopt the positions of the European doctrine. In comparative law, in addition to the elements in relation to which the different legal systems

concur, the author points out the differences in the duration of the limitation periods regulated in the various countries, as well.

Keywords: statute of limitation, limitation periods, prescription periods, suspension and interruption of the limitation periods, imperfect obligation (obligatio naturalis)

1. Bevezetés és problémafelvetés

Az új magyar Ptk. elévülésre vonatkozó szabályozása számos, a jogalkalmazásra nézve is jelentőséggel bíró kérdést vetett fel. Az újabb magyar jogirodalomban (joggal) felmerült az a kérdés is, hogy a törvénykönyvben szabályozott elévülési határidők *imperatív* vagy *diszpozitív* jellegűeknek minősülnek-e.¹ Az imperatív (kényszerítő) minősítés azt jelenti, hogy a törvényben megszabott határidő szerződés vagy más jogügylet útján nem változtatható, nem hosszabbítható és nem rövidíthető meg, továbbá nem zárható ki. A diszpozitív (megengedő) jelleg megfordítva, azt jelenti, hogy a törvényben megszabott elévülési határidő a felek szabad, egyetértő szerződési megállapodásával módosítható – akár rövidíthető, akár hosszabbítható. A 'köztes' megoldás lehetősége is fennáll, az, hogy a legtöbb európai jogrendszerben (Ptk.-ban) részben diszpozitívek (mert jogügylettel megváltoztathatók), részben pedig imperatívok (mert jogügylettel nem változtathatók). A köztes megoldás tekintetében, ahol ilyen van, szükségesnek mutatkozik annak elemzése, melyek azok a határidők, amelyek az egyik, vagy a másik normatípus körébe tartoznak. A köztes megoldás felé való fejlődés menet indokai, szabályozási tapasztalatai és jogalkalmazási irányai is fontosak lehetnek, a magyar jog szemszögéből is szemlélve. Annál inkább, mert az új magyar Ptk. meghozatalának immáron tizedik, alkalmazásának pedig majd egy évtizedes tapasztalataira lehetünk tekintettel. E kodifikáció rendkívüli hazai és nemzetközi, külföldi jogirodalomban (Németország, Ausztria, Szlovénia, Szerbia stb.) elismerésre tett szert, köszönve rugalmas normáinak, elősegítvén a bírói jogfejlesztést. Vannak azonban egyes jogintézmények mentén, jogalkalmazási és jogalkotói dilemmák. Amelyek az elévülési szabályokkal is felmerültek, vagy felmerülhetnek, elsősorban a hazai jogirodalomban és praxisban. Ezek azonban nem kérdőjelezik meg az új magyar Ptk. rendkívüli tudományos és társadalmi jelentőségét.

1 VÖLCSEY Balázs: *Az elévülés szabályrendszere az anyagi jog és az eljárásjog összefüggésében.* In: JUHÁSZ Ágnes (szerk.): *Elmélet és praktikum – hagyománytisztelet és modernitás.* Miskolc, Miskolci Egyetem, Állam- és Jogtudományi Kar, 2022, 280–298., 284.; PUSZTAHELYI Réka: *A magánjogi elévülés.* Miskolc, Novotni Alapítvány, 2015, 1–339.

Az elévülés alapvető jogkövetkezménye a *bírói érvényesíthetőség megszűnése*. Ennél fogva kiemelt jelentőséggel bír: az alanyi jogosultságok kontinuitását és diszkontinuitását érinti. Nem vitás, hogy az alanyi jogosultságok – függően jogi természetüktől, például attól, hogy személyiségi, dologi jogi, családi jogi igényekről van-e szó, hogy mely (elévülési) határidőben valósíthatók meg, figyelemmel a szubjektív és az objektív körülményekre – az elévülésnek kitett követelések körében a törvénykönyvben előírt határidő múltával többé bírói úton nem érvényesíthetők, nem kényszeríthetők ki. A régi latin szentencia értelmében ez azt vonja magával, hogy: *dies interpellat pro hominæ* – azaz a határidő jogaink idejekorán történő megvalósítására int. Hagyományos megoldás az, hogy az alanyi jogosultságok az elévülési határidő múltával nem teljes egészében szűnnek meg, vagyis az elévülési határidő múltával a kötelelem mégsem szűnik meg teljesen. Csupán a hatósági érvényesíthetőség szűnik meg. Marad azonban a követelés úgy, mint természetes kötelelem. Elévült kötelelem önkéntes teljesítése esetében a követelés jogalap nélküli gazdagodás jogcímén nem követelhető vissza. Szemben a jogvesztő (eljárásjogi) határidővel, melynél a határidő múltával a követelés véglegesen és teljesen megszűnik, természetes kötelelem 'maradék' nélkül. A jogvesztő határidővel szankcionált követelés feljogosítja az adóst arra, hogy jogalap nélküli gazdagodás (*condictio indebiti*) alapján, a határidő elmúltá után teljesített szolgáltatását visszakövetelje. Az elévült kötelemeknél az elévülési határidő múltán történő perlés nem mindig vezet jogvesztéshez. Ha az alperes nem él a rendelkezésére álló elévülési kifogással, akkor a bíróság marasztaló határozatot hoz, amennyiben a felperesi kérelem egyébként alapos. Ez azért van így, mert a bíróság az elévülési jellegű határidőre hivatalból nem ügyel.

Az elévülési határidő merőben különbözik a *jogügyleti határidőktől*, mint például a teljesítési határidő, a feltétel és az időhatározás, szabályos időközönként ismétlődő szolgáltatásra irányuló kötelezettségvállalás, az ún. fix szerződés, amelynél az előírányzott teljesítési határidő a szerződés lényeges elemét képezi (*essentialia negotii*) stb. Témánk szempontjából kiemelhető azon alapvető különbség, amely szerint a jogügyleti határidő forrása a szerződéskötési akaratszabadság keretein belül felek által egyetértően meghatározott határidő, mely tehát a felek akaratán múlik. Ezzel szemben az elévülési határidő forrása a törvény, amely legtöbbször jogbiztonságot és jogegyenlőséget szolgálva imperatív jellegű, és elvben a jogalkotótól függ, elvben nem függ(het) a felek akaratától. Még akkor is, ha a jogalkotó a törvény által megszabott elévülési határidőt, szerződés útján, több vagy kevesebb korlátozással, módosíthatónak tartja.

A klasszikus elévülési doktrína szerint a törvényben szabályozott elévülési határidők, tartamuk tekintetében – sem az elévülési típusú határidő, sem a jogvesztő (praclusiv) határidő – jogügyleti úton nem változtatható meg, nem zárható ki, tehát mindkettő kényszerítő (imperatív) jellegű. Alapvető indoklás szerint ez azért van így, mert ez biztosítja adott alanyi jog, főként kötelmi jogi követelés bírói úton történő érvényesítési határidejét, ezáltal a feleknek jogbiztonságot, jogegyenlőséget szavatolván. Amennyiben a felek e határidőt (korlátozás nélkül) megváltoztathatnák, jogbizonytalanság állna be. A bírónak nem a törvényi határidőkre, hanem a felek e határidők megváltoztatásáról szóló megállapodását esetenként kell(ene) figyelembe vennie. Közben arra kell – mintegy (eljárásjogi) előkérdésként – (hivatalból) ügyelnie, hogy az elévülési határidő megváltoztatására irányuló megállapodás – például határidő rövidítése, jogellenes, tilos, törvénykerülő – semmis-e. Arra is ügyelnie kell, hogy az elévülési megállapodás tartalmaz-e megkülönböztetést a felek kötelezettségeire nézve, például ha a határidőváltoztatási klauzula az egyik fél kötelezettségének rövidebb, a másik fél követelésének, igényének hosszabb elévülési határidőt szab meg, ami különösképpen fontos a visszterhes szerződésekre nézve, ahol a *do ut des* szabálya alapján a felek egyenrangúak, kölcsönös követeléseik pedig rendszerint és elvben egyenértékűek. Ha így van, vizsgálható, hogy jogszerű-e a kölcsönös követelések egyikére vonatkozó eltérő elévülési határidő megszabása, nem történt-e joggal való visszaélés, és vajon a felek szabad akaratukból szabták-e meg a különböző elévülési határidőket. Tehát a bíróságnak (hivatalból) arra is kell ügyelnie, hogy vajon az elévülési határidő módosítása egyoldalú nyilatkozattal történt-e meg, vagy a felek egyetértő szerződési akaratából fakad. Arra való tekintettel is, hogy az illető követelés egyáltalában létre jöhet-e csupán egyoldalú nyilatkozattal (ami például lehetséges a díjkitűzés esetében). A klasszikus elévülési doktrína, amely az elévülési határidőket imperatívnek minősíti, ezt a minősítést egyaránt fenntartja az elévülési és a jogvesztő határidőkre nézve, függetlenül attól, hogy az elévülési határidőkre a bíróság nem ügyel hivatalból, a jogvesztőkre pedig igen, illetve attól is, hogy az elévülési határidőnél van nyugvás és megszakadás, a jogvesztő határidőknél pedig nincs, és attól is, hogy az elévülési határidők múltával marad, a jogvesztő határidő múltával pedig nem marad természetes kötelelem (*obligato naturalis*). Az imperatív jelleg mellett voksoló klasszikus doktrína azt hangsúlyozza, hogy az elévülési határidők nem tartoznak a szerződéskötési autonómia körébe, a diszpozitív jelleg mellett 'kardoskodók' pedig éppenséggel ellenkezőleg, nem tartják közrendsérelmesnek az elévülési határidők jogügyleti úton történő módosítását, tehát ezt

az akaratautonómia belső körében láttatják, összeegyeztethetőnek tartják a szerződéskötési szabadsággal. Persze, de lege lata, ha a törvény kifejezetten megengedi az elévülési határidő szerződés, vagy más jogügylet útján történő módosítását, akkor a vita jogalkalmazási szempontból irreleváns, ám az elméleti vita ezzel egymagában nem szűnik meg.

Az európai polgári törvénykönyvek egymástól különböző 'mértékben' engedélyezik az elévülési határidő jogügyleti úton történő módosítását. Legtöbbször tiltják, hogy a jogosult hátrányára, például határidő rövidítés útján történjék a módosítás. Mindannyiszor elő fordul, mint a magyar jogban is, hogy tiltják az elévülési jogszabályokról való lemondást, azaz semmisnek tartják az elévülési jogszabályok kizárásáról szóló klauzulát, de ezzel szemben más Ptk.-k engedélyezik, hogy a jogosult (hitelező) javára hosszabb határidőt szabjon meg a jogügyleti módosítás.

A német BGB kötelmi jogi reformja (2001–2006) kiterjedt az elévülési jogra is. Változás állt be az elévülési határidő korábbi főként imperatív jellegét illetően, a diszpozitivitás felé irányulóan. Egyes esetekben (tehát nem általános érvennyel) a módosított BGB megengedi a törvényi elévülési határidők szerződés útján történő módosítását. Hozzá fűzhető, hogy az új magyar Ptk. szinte 'általános szintre' emelte az elévülési határidők szerződéses módosíthatóságát, igaz ebben csak a kötelmi jogi követeléseket illetően, ezt nem terjesztvén ki a dologi jogosultságokra. A francia Code civil szabályai szerint, amelynek kötelmi jogi reformjára később (2016–2020) került sor, az elévülési határidők jogügylettel csak kivételes esetkörben módosíthatók. A módosítások előtti francia Code civil a dologi jogosultságokat elévülhetetlennek tartotta. Ez megváltozott a kötelmi jogi reform után, a dologi jogosultságokat illetően – igaz, hosszú határidővel korlátozva – úgy mint követelést, elévülésnek kitettnek tartja. Az osztrák Ptk. hatályos rendelkezései pedig, bizonyos esetkörben egyenesen és kifejezetten kizárják az elévülési határidő jogügyleti úton történő hosszabbítását vagy rövidítését, kizárását pedig minden esetben.

Az elévülés egyik hagyományos kérdése az európai és a magyar polgári jognak. Ebben a római jogi közös hagyományokra és a jogfejlődésre tekintettel, egyértelmű az, hogy a *közjoggal* szavatolt alapvető jogok (élethez, egészséghez, testi épséghez és szabadsághoz fűződő jogosultság) *nem évülhetnek el*. Ezzel szemben, a magánjogi jellegű jogosultságok az elévülésnek elvben ki vannak téve. A doktrinális és a tételes jogi diskurzus azonban itt (is) fennáll, abban a tekintetben, hogy a dologi jogosultság – mint abszolút szerkezetű (mindenki irányában, erga omnes hatálya miatt) – elévülhet-e, vagy ennek csak a kötelmi követelés van kitéve, relatív szerkezetére (felek közötti, inter partes hatályára) való tekintettel.

A klasszikus elévülési doktrínával kapcsolatos kérdések ma is időszerűek. E tanulmányomban az elévülési határidők imperatív vagy diszpozitív jellegére való tekintettel kísérem meg jogösszehasonlítás alapon – de lege lata és ferenda – a lehetséges válaszadást figyelemmel a reformált német BGB, az új magyar Ptk. megoldásaira, a francia Code civil változásaira, nemkülönben az osztrák Ptk. vonatkozó hatályos fejezeteire. Végül figyelmet szentelek a hatályos szerb Kötelmi törvénykönyv és a Szerb Polgári Törvénykönyv Tervezete elévülési rendelkezéseinek is. Az összehasonlítás elsősorban a kártérítési igények elévülésére vonatkozik.

2. Az elévülési határidők és azok jogügyleti módosíthatósági köre a német BGB kötelmi jogi reformja előtt és után

A kötelmi jogi reform előtti német BGB elvben a törvényben előírt elévülési határidőt jórészt imperatívnek tartotta. A régi BGB 225. §-a szerint ugyanis „az elévülés jogügylettel nem zárható ki és nem súlyosbítható. Az elévülés megkönnyítése (Erleichterung) különösképpen az elévülési határidő jogügyleti úton történő rövidítése (Abkürzung) volt engedélyezett.”² A régi BGB kivételesen lehetővé tette a törvényi elévülési határidő jogügyleti úton történő meghosszabbítását is (BGB 479. §). Így például a *kellék- és jogszavatosság* alapján – azért, mert az eladó szándékosan elhallgatta a dolog vagy jog hibáját –, a követelhető kártérítés hathónapos határidőn belül volt érvényesíthető az átadás időpontjától számítva, telek esetén pedig egyéves határidőn belül az átadás időpontjától számítva. E határidők azonban szerződéssel meghosszabbíthatók voltak.³ A *kártérítési kötelmek* elévülési határideje változott. A régi BGB 852. §-a szerint a deliktualis kár térítése iránti kereset három év alatt évül el, kezdve (számítva) attól az időponttól, hogy a károsult tudomást szerzett a károkozó személyéről és a kárról.⁴ Az új BGB 195. §-a a rendszerinti (általános) elévülési határidőt három évben határozza meg, itt nem említve a kártérítést. Az új BGB 199. § (2) bekezdése szerint azok a kártérítési igények, amelyek az élet, a testi épség, egészség vagy a *szabadság* megsértéséből erednek, tekintet nélkül a kár keletkezésének és jogsértés tudomásulvételé-

2 JAUERNIG – SCHLECHTRIEM – STÜRNER – TEICHMANN – VOLLKOMMER: *BGB Kommentar* (8. Auflage). München, Verlag C.H. Beck, 1997, 139, 225. §.

3 Uo. 479. §.

4 ENNECERUS, Ludwig – KIPP, Thedor – WOLFF, Martin: *Recht der Schuldverhältnisse* (fünfte Bearbeitung von Heinrich Lehmann), J.C.B. Mohr (Paul Siebeck), Tübingen, 1958, 1006., 251. §.

re, harminc éves határidő múltával évülnek el. A (3) bekezdés szerint egyéb kártérítési keresetek – egyes további körülményektől függően – 1. függetlenül a tudomásulvételtől vagy durva tudomásul nem vételtől, tíz év alatt évülnek el a kár keletkezésétől kezdve; 2. függetlenül a tudomásulvételtől vagy a durva tudomásul nem vételtől az elévülés harminc éves, a jogellenes cselekmény elkövetésétől kezdve, a kötelezettség megszegésétől vagy a kárt előidéző eseménytől.⁵ Ezek az objektív hosszú határidők definitív tejeskörű jogvesztéssel járnak és ennél fogva imperatív jellegűek, jogügyleti úton módosíthatatlanok. A *BGB kötelmi jogi reformja után a 202. §* kifejezetten *tiltja*, jogellenesnek tartja azokat az elévülésről szóló szerződési rendelkezéseket, amelyek *szándékos károkozás* esetére törvénnyel előírt kártérítési keresetek elévülési határidejének *könnyítését* (Unzulässigkeit von Vereinbarungen über Verjährung) célozzák meg: „(1) Szándékos károkozás esetében az elévülési határidő nem könnyíthető. (2) Az elévülési határidő jogügylettel nem súlyosbítható harminc éves határidőn felül, a törvényben előírt határidő-kezdettől számítva.” Az új BGB-kommentár szerint az elévülési határidő jogügyleti úton való megváltoztatásának lehetősége a BGB korábbi (a jogirodalom egy részében problematikusnak minősített) rendelkezéseihez képest szűkült. Az egyoldalú nyilatkozattal történő elévülés jogügyleti változtatása csak akkor érvényes, ha az illető jog egyoldalú nyilatkozattal jön létre, egyéb esetben mindkét félnek egyet kell értenie a határidő változtatásáról. A változtatásra a törvény nem igényel külön formát (szemben a magyar joggal, amely igényli a formát). Az elévülés jogügyleti könnyítése csak akkor tilos, ha a károkozó szándékosan okozta a kárt, egyéb esetben engedélyezett. A legmagasabb jogügylettel előírt hosszabbítás – tehát a törvényben előírtakhoz képest súlyosbítás – nem lehet hosszabb tartamú, mint harminc év.⁶

Az általános és különleges elévülési határidők. Mind a régi, mind az új, reformált BGB megkülönbözteti az általános és különleges elévülési határidőt. Az általánost akkor kell alkalmazni, ha adott esetkörü nézve a törvény mást nem írt elő. A hatályos német BGB 195. §-ának (1) bekezdése szerint a rendszerint alkalmazandó, azaz általános elévülési határidő tartama (regelmässige Verjährungsfrist) *három év*. Ennek *kezdeté* a BGB 199. § (1) bekezdése szerint egyfelől *objektív*, másfelől *szubjektív*, kezdődve annak az évnek a végétől, amelyben: 1. a követelés létrejött, 2. vagy attól az időponttól

5 KÖHLER, Helmut (Einführung): *Bürgerliches Gesetzbuch (63. Auflage)*. München, Beck –Texte im DTV, 2009, 38.

6 PRÜTTING – WEGEN – WEINREICH: *BGB Kommentar (2. Auflage)*, Neuwied, Luchterhand, 2007, 293–294.

kezdve, amikor a károsult a *keresetet megalapozó körülményről* és a károkozó *kilétéről* tudomást szerzett. A jelzett § (2) bekezdése azonban az élet-, testi- és egészségsértés, valamint szabadságsértés esetében, a hároméves objektív és szubjektív határidőnél sokkal hosszabb, ezúttal kizárólag objektív elévülési határidőt is előírnyoz. Ugyanis azok a kártérítési igények, amelyek az élet, a testi épség, egészség és szabadság megsértésén alapulnak, függetlenül a kárról való tudomásulvétel időpontjától, *harminc év alatt évülnek el*, a jogellenes cselekmény vagy kötelezettségsértés elkövetésének időpontjától kezdve.⁷

A BGB hatályos 194. §-ának (1) bekezdése szerint annak a jognak a *követelése* (Anspruch), amely mást *cselekvésre* vagy *mulasztásra* kötelez, *elévülésre alkalmas*.⁸ E szakasz második bekezdése szerint *családi jogi kapcsolatból eredő követelés elévülésre nem alkalmas*, amíg a családi jogi kapcsolat tart, vagy ennek fenntartására vagy helyreállítására irányul.⁹

A régi BGB szerint az elévülés kezdetét jelentő kárról való *tudomásulvételhez* nem szükséges, hogy ennek egészéről szerezzon tudomást a károsult, mivel rendszerint a kár mértéke a károkozási cselekmény után növekedhet. Elegendő, ha a károsult az első, kezdeti kárkövetkezmenyről tudomást szerz, nem szükséges a későbbi károknak (Spätschäden) a tudomásulvétele.¹⁰

A régi BGB egymástól világosan megkülönböztette az elévülés *nyugvásának* (Hemmung) és megszakításának (Unterbrechung) okait és következményeit, és ez így van a módosítások után is, de az okok terén változás állt be. A régi BGB 205. §-a, amely egyébként, hatályban maradt, előírja, hogy nyugvás esetében a nyugvás időpontjáig eltelt időt nem kell a határidőbe beszámítani. A BGB régi, 208. §-a (tartozáselismerés), 209. §-a (követelés perlése), 210. §-a (előkérdés eldöntésére irányuló előterjesztés), 213. §-a (fizetési meghagyás benyújtása), 214. §-a (bejelentkezés a fizetéseképtelenségi eljárásban való részvételre), 216. §-a (megszakítás a végrehajtási intézkedések esetén) szabályozták az elévülés megszakítását, azaz ennek okait. A régi BGB 217. §-a szerint, ha az elévülés megszakítására sor kerül, a megszakítás idejéig eltelt idő nem számít, - a megszakítás megszűntével újra kezdődik a határidő.¹¹

7 KÖHLER i. m. 38.; BGB – *Bürgerliches Gesetzbuch*. Nördlingen, Area Verlag, Druckerei C.H. Beck, 2005, 60.; GURSKY, Karl-Heinz: *Schuldrecht besonderer Teil (4. Auflage)*. Heidelberg, Verlag C.F. Müller, UTB, 2002, 250.

8 KÖHLER i. m. 37.

9 PRÜTTING – WEGEN – WEINREICH i. m. 281., 194. § (2).

10 GURSKY i. m. 250.

11 PFEIFER, Thomas: *Neues Schuldrecht – Gesetzessynopse mit Kurzerläuterung*. Luchterhand, Neuwied, Kriftel, 2002, 8–11.

A német BGB kötelmi jogi reformja után, az elévülés nyugvására (Hemmung, régi BGB 205. §-a) vonatkozó szabályok nem változtak. Ezek szerint az elévülés nyugvása előtt eltelt idő az elévülési időbe nem számítható be).¹² A nyugvást számos tény, körülmény okozhatja. Többek között ezek közé tartozik, a módosított BGB 206. §-a által előírányzott erőhatalom, valamint a családtagok (házastársak) közötti követelés mindaddig, amíg a családi jogviszony (például, házasság) tart.¹³ Ideiglenes nyugvás oka lehet teljes cselekvőképességgel még nem rendelkező kiskorú iránti követelés (az új BGB 210. §-a értelmében), és a bírósági érvényesítés érdekében benyújtott kereset esetében (a BGB új, 204. §-a).¹⁴ A BGB új, 212. §-a értelmében az elévülési határidő újra kezdődik, ha az adós a hitelező követelését elismeri, vagy amennyiben bírósági vagy hatósági végrehajtásra, illetve erre irányuló beadvány benyújtására került sor.¹⁵

A német BGB 202. §-ának hatályos szövege kifejezetten tiltja a törvényben megszabott elévülési határidők szerződéssel történő megváltoztatását, különösképpen akkor, ha a károkozás szándékos volt,¹⁶ ami argumentum a contrario azt jelenti, hogy a nem szándékos károkozás esetében a törvény által előírányzott elévülési határidő tartamának szerződéssel való módosítása (tehát rövidítése vagy hosszabbítása) engedélyezett.

3. Elévülési határidők a magyar jogban

Az új magyar Ptk. kötelmi követelésekre vonatkozó általános elévülési szabályát a kártérítési kereset elévülésére is alkalmazni kell. Az általános elévülési szabály szerint a követelés öt éves objektív határidőn belül évül el. A Ptk. 6:22. §-ának (1) bekezdése szerint ugyanis „ha e törvény eltérően nem rendelkezik, a követelések öt év alatt évülnek el. (2) Az elévülés akkor kezdődik, amikor a követelés esedékessé vált.” Mivel a kártérítési kötelezettség esedékessége a kár beálltához fűződik, ezért az ötéves elévülési határidő is ettől kezdve számítható. A Ptk. azonban a kártérítési fejezetében ettől a határidőtől eltérő, hosszabb határidőt is megszab. *Hosszabbat* abban az esetben, ha a károsító cselekmény egyidejűleg bűncselekménynek minősül. Eszerint bűncselekménnyel okozott kár esetén kártérítésre az elévülés általános szabályait azzal

12 Uo. 7.

13 Uo. 6.

14 Uo. 8–9.

15 Uo. 8.

16 KÖHLER i. m. 38.

az eltéréssel kell alkalmazni, hogy a követelés öt éven túl sem évül el, mindaddig, amíg a bűncselekmény *büntethetősége el nem évül*. Ha a károkozó magatartás csupán polgári jogi deliktum és nem minősül a Btk. értelmében egyidejűleg bűncselekménynek, akkor a kárkövetelés az általános elévülési szabály értelmében a kárkövetelés esedékességétől kezdve számított öt éves objektív határidő múltával évül el.¹⁷ A határidő kezdetét másként kell meg szabni az időnként ismétlődő kártérítési (járadék) szolgáltatások esetében (munkaképesség baleseti csökkenése miatt beálló időszakonként ismétlődő jövedelemcsökkenés esetén térítendő keresetkiesés). A *járadékkövetelés* elévülési ideje a *járadékkövetelés egészére egységesen* akkor kezdődik, amikor a járadékkövetelést megalapozó kár első ízben jelentkezik.¹⁸

Eltérően az általános ötéves elévülési határidőtől, amelyhez a kártérítési igény is sorolható, a Ptk. ennél *rövidebb* elévülési határidőt szab meg a *veszélyes üzemi felelősségből* eredő károkra. A Ptk. 6:538. §-a szerint: „a veszélyes üzemi felelősségből eredő kártérítési követelés *három év* alatt évül el.” A veszélyes üzemi (objektív) felelősség az általánoshoz képest a szigorúbb felelősségi alakzatok körébe tartozik. Ennél fogva – de lege ferenda – nem látom, nem értem, miért irányoz elő erre a felelősségre nézve a Ptk. az általánosnál rövidebb határidőt.

A hatályos magyar jogban a kárigények elévülésére is érvényesíthetőek a Ptk. *megszakításra* (Ptk. 6:25. §) vonatkozó általános rendelkezései. Az elévülés megszakítását a Ptk. rendelkezései szerint a kötelezett tartozáselismerése, a követelés megegyezéses módosítása, a követelés bírósági eljárásban való érvényesítése, a követelés csődeljárásban való bejelentése idézi elő.

Az általánosan elfogadott szabály szerint a *nyugvás* okainak múltával az elévülési határidő rendszerint ott folytatódik, ahol abbamaradt, tehát a nyugvásig eltelt idő beszámításra kerül a törvényben előírt határidőbe. Pontosabban, a tételes jog a Ptk. vonatkozó, némileg másként szóló rendelkezése szerint [Ptk. 6:24 § (2) és (3) bekezdése]: „ha az elévülés *nyugszik*, az akadály megszűnésétől számított egyéves – egyéves vagy ennél rövidebb elévülési idő esetén három hónapos – határidőn belül a követelés akkor is érvényesíthető, ha az elévülési idő már eltelt, vagy abból egy évnél – egyéves vagy ennél rövidebb elévülési idő esetén három hónapnál – kevesebb van hátra. (3) A (2) bekezdésben meghatározott időtartam alatt az elévülés *nyugvásának* nincs helye, az elévülés megszakítására vonatkozó

17 Ld. a Ptk. 6:22. § (1) bekezdését: „Ha e törvény másként nem rendelkezik, a követelések öt év alatt évülnek el.” A (2) bekezdés értelmében: „Az elévülés akkor kezdődik, amikor a követelés esedékessé válik.”

18 Ld. a Ptk. 6: 533. § (1) és (2) bekezdését.

rendelkezéseket pedig azzal az eltéréssel kell alkalmazni, hogy a megszakítás következtében az egyéves – egyéves vagy ennél rövidebb elévülési idő esetén a három hónapos – határidő számítása kezdődik újból.”¹⁹

Megszakítás esetében pedig, a Ptk. rendelkezése szerint, a megszakítási ok beálltától a határidő újból kezdődik.²⁰

De lege ferenda, úgy tűnik, hogy a klasszikus szabályok szerint az elévülés nyugvása, a perlést akadályozó körülményeknél fogva azt jelenti, hogy a nyugvás időpontjáig eltelt idő beszámításra kerül, és a nyugvás okainak múltával az elévülési határidő nem kezdődik újból, hanem ott folytatódik, ahol abbamaradt. Az elévülés félbeszakítása pedig azt jelenti, hogy a félbeszakadási ok beálltaig eltelt idő nem számít, az ok megszűntével az elévülési határidő újból kezdődik. A klasszikus tanítás értelmében a nyugvás oka olyan körülmény, amely akadályozza a kötelelem (pl. kárkötelelem) perlését, ami lehet családtagok közötti követelés amíg a családi jogviszony fennáll, erőhatalom, amíg tart stb. A félbeszakítás pedig a követelt kártérítés elismerésével, perlésével, a követelés végrehajtási eljárás útján történő megvalósításával áll be. Hozzá fűzhető, hogy az újabb törvényhozásban, akár a magyarban is, a kettő közötti különbség, az okok tekintetében, relativizálódott.

Elévült – természetes (kárigény-) kötelelem teljesítése. Az elfogadott doktrína értelmében, ha a károkozó az objektív elévülési határidő elmúltá után teljesít, tehát esetünkben kifizeti a kárt, a teljesítés nem követelhető vissza jogalap nélküli gazdagodás címén. Ugyanis ez esetben a határidő elmúltával a kárkövetelés *természetes kötelelemmé* válik, ami azt jelenti, hogy többé bírói úton nem érvényesíthető, de egészében nem szűnt meg, bírói úton kívül követelhető. Tegyük hozzá, hogy az elévült kötelelem teljes megszűnésére csak akkor kerül sor, ha a károkozó benyújtja elévülési kifogását. Más szóval, az elévülési határidő múltával benyújtott kártérítési igényt a bíróság elutasítja abban az esetben, ha az alperes károkozó elévülési kifogását benyújtotta. E kifogás hiányában, ha a kárfelelősségi feltételek egyébként adottak – a bíróság az elévülés ellenére – marasztaló ítéletet hoz, tehát bírói úton érvényesíthető, megszűnik természetes kötelelemként, teljesjogú védettséget nyer. Ez azért van így, mert az elévülésre a bíróság hivatalból nem ügyel.²¹

19 Az elévülés nyugvásával kapcsolatban a régi Ptk. vonatkozásában lásd: Boóc Ádám: *Feltűnő értékaránytalanság az új Polgári Törvénykönyvben – objektív, vagy szubjektív mérce?* In: HOMICSKÓ Árpád – SZUCHY Róbert (szerk.): 60 Studia in honorem Miskolczi Bodnár Péter. Budapest, KRE ÁJK, 2017, 69–82.

20 Ptk. 6:25. §-ának (2) bekezdése.

21 Ptk. 6:23. §-ának (4) bekezdése.

A jogvesztő határidő – elévülési határidő. A Ptk. 6:21. §-ának második mondata szerint: „Ha a határidő *nem jogvesztő*, arra az elévülés szabályait kell alkalmazni.” Doktrinális értelemben, az elévült kárkövetelés bírói úton kívüli önkéntes teljesítése azért nem követelhető vissza jogalap nélküli gazdagodás címén, mert ez a határidő elmúltát megelőzően joggal oltalmazott tartozás volt. Az elévülési határidő elmúltával a kárkövetelés természetes kötelemmé (*naturalis obligatio*, l.) ún. csonka kötelemmé alakult át. Szemben az elévülési határidő elmúltának jogkövetkezményével, mely a bírói úton érvényesíthető kárkövetelést természetes kötelemmé alakítja át – ha a kárkövetelés jogvesztő határidővel (*praclusio*, l.) szűnik meg, egészében megszűnik a kártérítési kötelem, beleértve a természetes kötelmi jogi formáját is, tehát teljes jogvesztéssel jár. (A Ptk. 6:21. §-ának első mondata szerint: „Jogosultság gyakorlására és követelés érvényesítésére jogszabályban előírt határidő eltelte *jogvesztéssel akkor jár, ha ezt jogszabály kifejezetten így rendeli.*”) Eszerint főszabály az, hogy a bírói úton való kötelmi jogérvényesítésre előirányzott határidők elévülési jellegűek. Kivételt képez, ha a törvény az adott határidő elmúltához kifejezetten teljes jogvesztést irányoz elő. Tehát az ilyen jogvesztő határidő múltával teljesített kárkövetelés a jogalap nélküli gazdagodás címén visszakövetelhető, mivel a tartozás a jogvesztő határidő elmúltával teljesen megszűnt, akár közvetett hatósági védelem tekintetében is. E határidő eltelte után nem marad még természetes kötelem sem, megszűnt a követelés akár ’morális’ jogalapja is. A prekluzív elévülési határidők ritkábban fordulnak elő az anyagi, azaz a kötelmi jogban. A prekluzív határidők elsősorban az eljárási jog területén jelenülnek meg, például fellebbezési határidő. A prekluzív határidőkre jellemző az, hogy ezeknél nincs sem nyugvás, sem megszakítás. A kártérítési követelés bírói úton történő megvalósítását rendszerint elévülési jellegű határidők szabják meg.

Elévült kötelem (kárigény) beszámítása. Régi jogunk szerint az elévült (kártérítési) követelés ellenkövetelésként (*compensatio*, l., beszámítás) csak akkor volt beszámítható, ha a jogosult nem élt elévülési kifogással, továbbá akkor, ha az elévült kötelem önkéntes elismerésére kerül sor. Az elévült kárkövetelés azonban, úgy tűnik, nem volt beszámítható, ha a jogosult elévülési kifogással élt.²² A Ptk. hatályos rendelkezése (Ptk. 6:50. §-a – pénzkövetelések beszámításának korlátai) szerint azonban: „(1) Az elévült pénzkövetelést is be lehet számítani, ha a beszámítani kívánt *pénzkövetelés elévülése a pénztartozás esedékessé válásának időpontjában még nem következett be.*” Ez azt jelenti,

22 Vö.: MÁRKUS Dezső (szerk.): *Magyar Jogi Lexikon öt kötetben (III. kötet)*. Budapest, Pallas Irodalmi és Nyomdai Részvénytársaság, 1900, 239. III. 1. pont.

hogy a Ptk. feltétel nélkül elismeri az elévült pénztartozási kötelem beszámítását függetlenül attól, hogy volt-e elévülési kifogás. Igaz, egy feltétel van. Az, hogy a pénztartozás elévülésére az esedékessé válás időpontjában még nem került sor. Mindez akkor érvényes, ha adottak a beszámítás rendszerinti feltételei: a) a kötelezettségek kölcsönösek, b) a kölcsönös kötelezettségek egymeműek, például pénztartozás csak viszonyos pénzköveteléssel kompenzálható, 2) a kölcsönös kötelezettségek esedékessége, 3) beszámítási kifogás vagy ellenkereseti kérelem benyújtása.²³

A magyar hatályos jogot illetően a kárfelelősség elévülésére is vonatkozóan érvényesek a Ptk.-nak az elévülés *nyugvására* vonatkozó általános rendelkezései (Ptk. 6:24. §), amire akkor kerül sor, ha a károsult mint jogosult követelését menthető okból, valamely bírói jogérvényesítés akadályja miatt nem tudta érvényesíteni. De lege ferenda, a Magyar Jogi Lexikon ma is pontosnak tartható meghatározása szerint: „vannak körülmények, amelyek az elévülés folyását gátolják, s megszűntük után pedig újra folytatódnak, ott, ahol a nyugvás beállt, ez előzően már lefolyt idő beszámításával.”²⁴

4. Elévülési határidők és jogügyleti módosításuk feltételei a francia jogban

A francia Code civil kötelmi jogi reformja után (2016–2020)²⁵ érvényes elévülési rendelkezések szerint (Code civil, 2224. §) a személyi (kötelmi jogi) és dologi követelések (ha a törvény mást nem ír elő) öt éven belül évülnek el, kezdve attól, hogy a követelés jogosultja *tudomást szerzett a követelés tényéről* és arról a *személyről*, akit ennek teljesítésére kötelezett.²⁶ A Code

23 Vö.: Ptk 6:49. § – 6:52. §. A Ptk. 6:49. § (1) bekezdése szerint „A kötelezett pénztartozását úgy is teljesítheti, hogy a jogosulttal szemben fennálló lejárt pénzkövetelését a jogosulthoz intézett jognyilatkozattal a pénztartozásba beszámítja. (2) A beszámítás erejéig a kötelezettségek megszűnnek” A Ptk. 6:50. § (1) bekezdése szerint, „Pénzkövetelést is be lehet számítani, ha a beszámítani kívánt pénzkövetelés elévülése a pénztartozás esedékessé válásának időpontjában még nem következett be.”

24 Ld. MÁRKUS i. m. 239. 3. pont.

25 Ld. SZALMA József: A francia Code civil kötelmi jogi reformjáról, különös tekintettel az új magyar Ptk. korrelatív, vagy konvergens szabályaira (I. rész). *Miskolci Jogi Szemle*, 2021, 16(1), 5–17.; SZALMA József: A francia Code civil kötelmi jogi reformjáról, különös tekintettel az új magyar Ptk. korrelatív, vagy konvergens szabályaira (II. rész). *Miskolci Jogi Szemle*, 2022, 17(1), 32–50.

26 Ld. VENANDET, Guy – ANCEL, Pascal – HENRY, Xavier – TISSERAND-MARTIN, Alice – WIEDERKEHR, Georges – GUIOMARD, Pacale: *Code civil (119e édition)*. Paris, Dalloz, 2020, 2665.; LAGARDE, Xavier: La distinction entre prescription et forclusion à l'épreuve de la réforme du juin 2008. *Gazette du Palais*, 2009. 1118, D. (*Requiel Dalloz*), 2018; MALINVAUD, Philip:

civil 2230. §-a értelmében az elévülés *nyugvása* (suspension) nincs hatással az elmúlt időre. A Code civil 2231. §-a értelmében az elévülés *megszakítása* (interruption) újra indítja az elévülési határidőt.²⁷ A francia Code civil 2233. §-a szerint az elévülés nyugvását előidézheti a feltétel, amelynek beállta az adós kötelezettségét befolyásolja.²⁸ A Code civil 2240. §-a értelmében az elévülés megszakítására akkor kerül sor, ha az adós kötelezettségét tudomásul vette.²⁹

Ami a *birtok* elévülését illeti, a francia Code civil-ben változások történtek.³⁰ Eszerint az elévülés fő oka az, hogy a birtokos nem gyakorolja a jogát.³¹ Az ingó iránt a személyes követelés a Code civil 2224. §-a szerint öt év alatt évül el, számítva a tulajdonosról és az iránta való jogról szóló tudomásszerzéstől.³² A Code civil 2223. §-a szerint az elévülés megszakadására (suspension) erőhatalom miatt kerül sor.³³ A megszakadás további okait a törvénykönyv 2240. §-a szabályozza, főként azokat az okokat számba véve, amelyek akadályozzák a jogosultat abban, hogy jogosultságát bírói úton érvényesítse.³⁴

Ami az elévülési határidő jogügyleti megváltoztatását illeti, a francia Code civil hatályos rendelkezései szerint (2254. §) a *törvény által előírt elévülési határidők* jogügylettel, azaz a szerződő felek egyetértő akaratával *megváltoztathatóak*. Minden esetben azonban *nem hosszabbíthatóak* tíz évnél hosszabb tartamban.³⁵ Az ingatlan iránti követelés a Code civil 2272. §-a értelmében harminc év múltán évül el. Minden esetben azonban a jóhiszeműségi feltétellel (celui qui acquiert de bonne foi) és igaz, helytálló jogcím (par juste titre) mellett, az ingatlan iránti követelés tíz év múltán évül el.³⁶

Difficultés d'application des règles nouvelles relatives à la suspension et à l'interruption des délais. *Droit International Privé*, 2010, 105.; LAGARDE, Xavier: *La distinction entre prescription et forclusion à l'épreuve de la réforme du 17 juin 2008*. <https://www.dalloz.fr/lien?famille=revues&doctype=RECUEIL%2FCHRON%2F2018%2F0750> (2023. 02. 10.)

27 VENANDET – ANCEL – HENRY – TISSERAND-MARTIN – WIEDERKEHR – GUIOMARD i. m. 2676.

28 Uo. 2677.

29 Uo. 2682.

30 Lásd: No. 2008–561. 2008. jún. 17-i törvény értelmében. Uo. 2645–2662. „De la prescription et de la possession”.

31 A Code civil 2219. §-a értelmében, mely az elévülés okainak általános szabályait érinti, az elévülés fő okát abban látta, hogy a jogosult hosszan tartó ideig nem gyakorolja jogát, VENANDET – ANCEL – HENRY – TISSERAND-MARTIN – WIEDERKEHR – GUIOMARD i. m. 2663.

32 Uo. 2665.

33 Uo. 2677.

34 Uo. 2682.

35 Uo. 2697.

36 Uo. 2706.

5. Elévülési határidők az osztrák jogban

Az osztrák Ptk. 1451. és 1452. §-a szabályozza az elévülést és a gyakran párhuzamosan vele járó elbirtoklást. Az elévülés alatt a törvénykönyv jogvesztést ért, amely valamely jog gyakorlásának törvényben meghatározott ideig tartó mulasztása következtében áll be (OPtk. 1451. §). Az elbirtoklás alatt a törvénykönyv a következőket érti: Ha az elévült jog tárgyát valaki törvényesen birtokolja a birtokosra átszáll az elévült jog (OPtk. 1452. §). Az 1455. § szerint, ami elévülhet, elbirtoklás tárgya is lehet. Az 1460–1465. §-ok szabályozzák az elbirtoklás feltételeit. Ezek a feltételek a következők: a) hogy a cselekvőképes személy valószínűleg birtokolja a dolgot vagy jogot; b) hogy a birtok jogszerű (rechtsmässig), rendszerinti (redlich) és igaz (echt) legyen; c) valamint az, hogy elmúlt a törvényben előírt határidő. Az 1466. § szerint az elbirtoklás ideje három év, ha az elbirtoklás tárgya ingó dolog, jogszerű birtoklás feltételével. Az 1466. § szerint ingatlan elbirtoklása harminc éves jogszerű birtoklással feltételezett. Az 1478. § szerint amennyiben az elbirtoklás egyidejű elévülést foglal magában, mindkettő azonos idő múlásával valósul meg. Harmadik személy irányában bármely jog harminc éves határidőn belül évül el függetlenül attól, hogy bejegyezhető-e a nyilvántartásba vagy sem (OPtk. 1479. §). Kötelmi követelések és évente visszatérő szolgáltatások, különösképpen kamatok, járadékok, tartási igények három év alatt évülnek el, maga a jog gyakorlásának mulasztása következtében pedig harminc év alatt évül el (OPtk. 1480. §). Kivételt képeznek a családi jogi és általában a személyi jogi kapcsolatokról eredő követelések, mint például a gyermek-tartási igény, amelyek nem évülnek el (OPtk. 1481. §). Különleges elévülési határidők: három év alatt évül el például a dolog vagy szolgáltatás átadása a vállalkozási tevékenység keretében, erdőgazdálkodási szolgáltatások iránti követelés, ápolási gyógyítási, oktatási költségek követelése, bérletdíjkovetelés stb. (OPtk. 1486. §). Az OPtk. 1502. §-a kifejezetten *tiltja az elévülés jogügyleti úton való lemondását*, kizárását, de *engedélyezi a törvénnyel előírt elévülési határidő hosszabbítását*.³⁷ Ezt a jogirodalom azzal indokolja, hogy például a kárfelelősségi jogban a károsult fokozott oltalom alatt áll.

Minden kártérítési követelés három év alatt évül el kezdve attól, hogy a károsult tudomást szerzett a károkozóról és a kárról (OPtk. 1489. §). Az osztrák Ptk. 1489.§-a értelmében ugyanis a kártérítési igény *három év* eltelte után évül el, attól kezdve, hogy a károsult *tudomást szerzett a kárról és a károkozóról* (a

37 Ld. pl. MOHR, Franz – DORALT, Werner: *Kodex des österreichischen Rechts, KODEX Bürgerliches Recht (ABGB)*. Wien, LexisNexis, 2009, 150–153.

károkozó személyéről). Ha a károsult nem szerzett tudomást sem a kárról, sem a károkozóról, az elévülési határidő az olyan szándékos *bűncselekmény elévülési határidejével* azonos, amely legalább egyéves szabadságvesztéssel sújtott. Az OPTk. 1490. §-a előírja, hogy az olyan kártérítési igények, amelyek szóban vagy írásban elhangzott vagy megjelent *személyiségsérelmen* alapulnak, *egyéves* határidőn belül évülnek el, kezdve a jogsértés időpontjától. Ha azonban a személyiségi jogsértés *tettleges* volt, az elégtételyújtási kérelem elévülésére – a tettlegesség időpontjától számítva – *három év* elmúltával kerül sor.³⁸

Az osztrák jogirodalom és praxis megoszlik, egyesek szerint az elévült kötelelem nem kompenzálható,³⁹ mások szerint a kompenzációs (beszámítási) kifogás érvényes, beszámítási hatást vált ki, akkor is, ha az egyik követelés már megelőzőleg elévült.⁴⁰

6. Elévülési határidők a svájci jogban

A svájci Kt. (Kötelmi Törvénykönyv, OR)⁴¹ 127. §-a szerint minden kötelmi követelés tíz év alatt évül el, ha szövetségi törvény mást nem ír elő. A 128. § szerint öt év alatt évülnek el a következő igények (kötelmi követelések, Forderungen): 1. bérletdíj, tőkekamat, valamint egyéb időszakonként ismétlődő követelések; 2. élelmiszerszállításból eredő követelések; 3. kézműves szolgáltatásokból, kisértékű áruk adásvételéből származó követelések, orvosi szolgáltatásokból származó követelések, ügyvédi, közjegyzői szolgáltatásokért járó követelések. A 129. § szerint az *e fejezetben szabályozott elévülési határidők jogügylettel nem módosíthatók*. Ehhez fűződik a 141. § is, amely tiltja az elévülésről való lemondást. A jogirodalom értelmezése szerint az adós egyoldalú nyilatkozata melyben ígéri, hogy a követelés kapcsán elévülésre nem fog hivatkozni, semmis.⁴² Az ilyen lemondás a svájci Legfelsőbb Bíróság

38 Ld. pl., MOHR, Franz: *Kodex des österreichischen Rechts, KODEX Bürgerliches Recht (19. Auflage, ABGB)*. Wien, Orac, 1998, 157.

39 BYDLINSKI, Peter: Aufrechnung mit verjährter Forderung. *Archiv für die civilistische Praxis*, 1996, 196(3), 276–304.; BYDLINSKI, Peter: Die Aufrechnung: Verjährung, Rückwirkung und Paragraph 414 Absatz 3 HGB. *Österreichisches Recht der Wirtschaft*, 1993, 238. EYPELTAUER, Ernst: Verjährung und Aufrechnung. *Juristische Blätter*, 1987, 127.

40 WELSER, Rudolf: *Bürgerliches Recht (Band II, Schuldrecht Allgemeiner Teil, Schuldrecht besonderer Teil, 13. Auflage)*. Wien, Manz Verlag, 2007, 106.; OGH (Oberstes Gerichtshof). *Juristische Blätter*, 1994, 181.

41 Bundesgesetz betreffend die Ergänzung des Schweizerisches Zivilgesetzbuches, fünfter Teil: Obligationenrecht vom 30. März 1911, BBl 1905 II 1, 1909 III 725, 1911 I 845.

42 GUHL, Theo – KOLLER, Von Alfred – K. SCHNYDER, Anton – DRUEY, Jean Nicolas: *Das*

gyakorlata szerint semmis, mert gyakorlatilag meghosszabbítja a törvényben előírt, megszabott elévülési határidőt.⁴³ A viszonylag újabb doktrína és praxis azonban megengedőbb, elfogadja a határidő hosszabbítását legfeljebb annyival, amennyi az addig eltelt elévülési határidő.⁴⁴ A 130. § szerint az elévülés a követelés esedékességétől kezdődik. A 131. § szerint járadékkövetelés és hasonló időszakonként ismétlődő követelés esetében az elévülés kezdete az első szolgáltatás esedékességéhez fűződik. Ha a követelés egészében elévült, elévültnek minősülnek az egyes követelések is. A 133. § szerint a főkövetelés elévülése magával vonja a mellékkövetelés elévülést is. A 134. § szabályozza a nyugvást. Az elévülési határidő nyugvása beáll a gyermek szülő iránti követelése esetében, a gyámolt gyámja iránti követelése esetében, a házastársak egymás iránti követelése esetében, amíg a házasság fennáll, a munkavállaló követelése a munkáltató iránt, amíg egy háztartásban élnek stb. A 135. § szerint az elévülés megszakad az adós által adott tartozáselismeréstől kezdve, továbbá keresetbenyújtástól vagy kifogás emelése időpontjától kezdve. A 137. § szerint az elévülés megszakadásától kezdve az elévülési határidő újra kezdődik.⁴⁵

A svájci Kt. rövid elévülési határidőt szab meg a kártérítési igény érvényesítésére. A svájci Kt. 60. § (1) bekezdése szerint a kártérítési igény egy év múltával évül el, a kár létrejöttéről és a kártérítésre köteles személyről szerzett tudomásulvételtől számítva. Függetlenül a károkozóról és a kárról szerzett tudomástól, a kártérítési igény tíz év múltán évül el, kezdve a károsító magatartás elkövetésétől. Ha a kártérítési igény büntetendő cselekményből keletkezett, ha a bűncselekmény elévülésére hosszabb határidő érvényes, akkor ezt a hosszabb határidőt kell alkalmazni a kártérítési igény érvényesíthetőségére is.⁴⁶

Schweizerische Obligationenrecht. Zürich, Schulthess Verlag, 2000, 319.

43 BGE (*Bundesgerichtsentscheid, Amtliche Sammlung der Entscheidungen des schweizerischen Bundesgerichts – Lausanne*), 112 II 231 E. 3.

44 GVP (*St. Gallische Gerichts- und Verwaltungspraxis, St. Gallen*), 1997, 101. SPIRO, Karl: *Der Verzicht auf laufende Verjährung*. In: BARFUSS, Werner et al. (Hrsg.): *Festschrift für Karl H. Neumayer zum 65. Geburtstag*. Baden-Baden, Nomos, 1985, 543.

45 *Obligationenrecht*. Bern, Herausgegeben von Bundeskanzlei, 1984, 24–31.

46 Ld. GUHL, Theo (Hrsg.): *Das schweizerische Obligationenrecht (Siebte Auflage)*. Zürich, Schulthes Polygrafischer Verlag, 1980, 177–178.

7. Elévülési határidők a szerb jogban

Más Ptk.-k is (például a szerb kötelmi törvény, amely egy változata a svájci Kt.-nek)⁴⁷ a kártérítési követelés esetében öt éves objektív elévülési határidőt szabtak meg, amely a kártérítés esedékességével, azaz a kár létrejövetelével kezdődik. A különbség a magyar Ptk. szabályozásához képest az, hogy emellett (az objektív elévülési határidő mellett, azaz ezen belül) a szerb Kt. a svájci jog mintájára rendszerint (hároméves) szubjektív határidőt is előírnyoz. Ezeknek kezdete a károkozó személyéről, valamint a kárról való tudomásulvételhez fűződik. Egyébként a szerb Kt. 360. §-ának (3) bekezdése szerint a bíróság az elévülésre hivatalból nem ügyel, azaz csak akkor veszi figyelembe, ha az adós hivatkozik rá. A 364. § kifejezetten *tiltja a törvényben előírt elévülési határidők jogügyleti úton történő rövidítésére vagy hosszabbítására irányuló módosításait*. Ugyanígy, jogügylettel nem irányozható elő, hogy az elévülés meghatározott ideig megszakad. A 367. § szerint, ha az adós teljesíti az elévült kötelezettségét, akkor nem áll jogában ezt visszakövetelni, még akkor sem, ha nem volt tudomása arról, hogy a követelés elévült. A 369. § szerint, ha a főkövetelés elévült, akkor a mellékkövetelés is elévül. A 372. § szerint az általános elévülési határidő tíz év, feltéve, ha a törvény mást nem ír elő. Az időszakonként ismétlődő követelések, amelyek évente vagy rövidebb határidőn belül válnak esedékessé, három év után évülnek el, kezdve az egyes szolgáltatások esedékességétől. A 376. § szabályozza a kártérítési igény elévülését: (1) A kártérítési igény három év alatt évül el, kezdve attól, hogy a károsult tudomást szerzett a kárról és a károkozóról. (2) Minden esetben e követelés öt év után évül el, kezdve a kár keletkezésének időpontjával. (3) Szerződésszegésből eredő kártérítési követelés erre a követelésre előirányzott határidő múltával évül el. A 377. § értelmében, ha a kár bűncselekménnyel okozott, és a bűncselekmény hosszabb elévülési határidő múltával évül el, a kártérítési igény is a bűncselekmény üldözésére előirányzott határidő múltával évül el. A 378. § előirányozza az egyéves elévülési határidőt az áramszolgáltató követelését, a rádió és televízió szolgáltatásaiért járó térítést, a postai, telefonszolgáltatásokért járó követeléseket, a sajtó- és más időközönként megjelenő publikáció előfizetési követeléseket illetően a megrendeléstől kezdődően. A 379. § szerint a bírósági úton megállapított követelések tíz év alatt évülnek el, akkor is, ha egyébként ezekre nézve rövidebb elévülési határidő van megszabva. Az elévülés nyugvását a 381. § szabályozza. Az

47 Zakon o obligacionim odnosima RS (Kötelmi jogviszonyokról szóló törvény, SZK), 360–393. §, például PETROVIĆ, Slobodan: *Zakon o obligacionim odnosima (18. kiadás)*. Belgrád, Službeni Glasnik, 2009, 277.

elévülés nincs folyamatban: 1) a házastársak között, 2) a szülők és a gyermekek között, amíg a szülői jog tart; 3) az örökbefogadott és az örökbefogadó között, 4) a tartós életközösségben élők között, amíg az életközösség tart. Ugyanakkor a 382. § szerint az elévülés nincs folyamatban: 1) mobilizáció idején, közvetlen háborús veszély vagy háború esetén, 2) együttélő háztartási alkalmazott és alkalmazó között, amíg az együttélés tart. A 383. § értelmében az elévülés nincs folyamatban (nyugszik) akkor sem, ha elháríthatatlan oknál fogva a hitelezőnek nem állt módjában követelésének érvényesítése céljából bírósághoz fordulni. A 384. § szabályozza az elévülés nyugvásának jogkövetkezményeit: (1) Ha az elévülés valamely törvénnyel előírt oknál fogva nem kezdődött meg, akkor kezdődik, amikor az ok elhárult. (2) Ha az elévülés már folyamatban volt mielőtt létrejött az az ok, amely az elévülést megszakította, akkor abban az esetben folytatódik, amikor ez az ok megszűnik. Azt az időt, amely már a megszakítás alapjául szolgáló ok fennállta előtt eltelt, be kell beszámítani a törvényben előírt elévülési határidőbe. A 358. § szerint az elévülési idő kiskorú és más cselekvőképtelen személy esetében is telhet függetlenül attól, hogy van-e törvényes képviselője. Azonban a cselekvőképtelen személy iránti kereset nem évülhet el két évvel azután, hogy felnőttkorúvá válik vagy törvényes képviselőt nyer. A 386. § szerint a katonai szolgálatot teljesítő vagy katonai gyakorlaton levő személy iránti követelés nem évülhet el mindaddig, amíg a szolgálat teljesítése után nem telik el három hónap. Az elévülés megszakításának okait illetően e törvény a tartozáselismerést (387. §), a követelés iránti kereset bíróságnál történő benyújtását (388. §) szabja meg. A 391. § szerint a megszakításhoz nem elegendő a hitelezőnek adóshoz intézett bíróságon kívüli, adósságának teljesítésére irányuló írásbeli vagy szóbeli felszólítása. Az elévülés megszakításának jogkövetkezményeit illetően a 392. § rendelkezése szerint az elévülés megszakítását követően az elévülési idő újrakezdődik anélkül, hogy a megszakítás időpontjáig eltelt idő beszámítására sor kerülne a törvény által megszabott elévülési határidőbe. A 393. § értelmében újítás (novatio, l.) esetében, ha az elévülési határidő megszakítására az adós tartozáselismerése miatt került sor, ha a felek megállapodtak a korábbi tartozás oly módon történő újításáról, hogy ezen túl új a tartozási jogcím és tárgy, az elévülés az új követelésre vonatkozó elévülési határidőt kell alkalmazni.

E hatályos rendelkezések, annak idején, Konsztantinovity Mihailo belgrádi kötelmi jogászprofesszor (az ún. első, 'királyi Jugoszlávia' valamikori igazságügyminisztere, a második Jugoszláviában a belgrádi egyetem professzora) 1959. évi kötelmi jogi tervezetén alapulnak. E tervezet alapjául szolgált a volt Jugoszlávia 1974. évi alkotmánya alapján szövetségi szinten 1978-ban meg-

hozott kötelmi jogi törvényének.⁴⁸ Majd ezen ország megszűnését követően létrejött utódállamok (Horvátország, Szlovénia, Szerbia stb.) önálló kötelmi törvényeinek megalkotására gyakorolt hatást, beleértve az elévülési szabályokat. Igaz, ezek az 'útódállamok' sok tekintetben a volt szövetségi kötelmi törvénykönyvtől eltérően rendelkeztek. A néhai professzor szintetizálta a korabeli elévülésre vonatkozó európai kódexek rendelkezéseit, figyelemmel az osztrák, néhol francia, de főként svájci megoldásokra. Szerbiára vonatkozóan megemlíthető, hogy Szerbia Polgári Törvénykönyvének első szakértői tervezete (2015)⁴⁹ és második szakértői tervezete,⁵⁰ a fent idézett elévülési szabályokat úgyszólván módosítások nélkül átvette.

8. Közös és eltérő nevezők az elévülési jog imperatív vagy diszpozitív jellegét illetően – összefoglaló helyett

A hivatkozott külföldi törvénykönyvek többsége a kártérítési igény elévülési idejére vonatkozó rendelkezésekben a hároméves szubjektív (számítva a kárról és a károkozóról szerzett tudomásulvételtől) határidőt szabja meg (régii német jog, osztrák jog, svájci jog, francia jog). Szemben a magyar joggal, amelynek elévülési ideje ötéves és objektív, mert kezdetét a károkozástól kell számítani. Az elemzett külföldi Ptk.-k e különbségen kívül abban hasonlíthatóak a magyarhoz, hogy amennyiben a kár bűncselekménnyel okozott, az elévülés ideje azonos a bűncselekményre érvényes elévülési határidővel (ha ez hosszabb a kártérítési igényre érvényes elévülési határidőnél).

48 *Zakon o obligacionim odnosima* (kötelmi törvényről szóló törvény), *Službeni list SFRJ. JSZSZK Hivatalos Lapja*, 1978/28.). Hatályba lépett 1978. október 1-én. Módosítások: *JSZSZK Hivatalos Lapja*, 1985/39, 1989/45, 1989/57, 1993/31. Elfogadást nyert a volt Szerbia Montenegró Államközösségben, ld. ennek *Hivatalos Lapját* (2003/1), majd Szerbiában, önállósodását követően, ld. a *SZK Hivatalos Közlönyének* 2006/98. számát. In: *Zakon o obligacionim odnosima* (Kötelmi törvény), *Službeni glasnik* (Hivatalos Közlöny), 18. kiadás, Belgrád, 2009, Perovity Slobodan előszavával 90–158., 162. Perovity hangsúlyozta e kötelmi törvénykönyv európai irányvonalát, Uo. 161–162.

49 Lásd: Vlada Republike Srbije, Komisija za izradu Građanskog Zakonika, *Građanski Zakonik Republike Srbije, radni tekst, pripremljen za javnu raspravu* (Szerbia Kormánya, Szerbia Polgári Törvénykönyve, A Polgári Törvénykönyv kidolgozásával megbízott Szakértői Bizottság, munkajellegű szöveg, előkészítve a nyilvános tárgyalásra, alternatív javaslatokkal), Belgrád, 2015. május 29-én, 155–158. §. (106–107.), továbbá 564–594. §. (199–205.).

50 Lásd: *Prednacr građanskog zakonika RS* (Szerbia Polgári Törvénykönyvének előzetes tervezete). *Branič*, 2018/3, 143–149. 514–546. §.

Közös nevezőkként mutathatók ki a kártérítési igény elévülésének nyugvására és megszakítására irányuló szabályok, mégpedig a jogkövetkezmények tekintetében. A nyugvánál a nyugvás időpontjáig eltelt idő az elévülési határidő beszámítására kerül sor a törvény által előírányzott határidőbe. A megszakítás esetében viszont az elévülés folyásának megszakadása időpontjáig eltelt idő nem kerül beszámításra, a megszakítást követően a törvényben előírt határidő újra kezdődik. A különbségek a nyugvás és a megszakítás okainak tényében mutatkoznak meg. Bár itt is vannak közös nevezők, például a nyugvánál az adós házastársi kapcsolata a hitelezővel, amíg tart, vagy a perlésnek elháríthatatlan akadályja van, amíg az tart, vagy megszakításnál a perlés, tartozáselismerés. A tartozáselismerés szinte minden elemzett jogban az elévülési határidő megszakadását okozza, ez után az elévülési határidő újra kezdődik, az eltelt idő pedig nem számítható be.

Az elévült kötelek beszámítása a hatályos magyar jogban akkor érvényesíthető, ha a beszámítandó kötelek még nem évült el a beszámítási igény benyújtásának időpontjában. Az osztrák jogban megoszlanak a vélemények arról, hogy az elévült kötelek beszámítható-e. De lege ferenda, álláspon-tunk szerint az elévült kötelek, például az elévült kártérítési igény akkor is beszámítható kellene legyen, ha nem volt elévülési kifogás. Annál fogva, hogy az elévült kártérítési igény természetes kötelek, és amennyiben nincs elévülési kifogás, fennálló köteleknek számít, amire a bíróság hivatalból nem ügyel. Ha nincs elévülési kifogás, a követelés bírói oltalmat nyer, feltéve, hogy egyébként alapos. Ennél fogva az elévült kötelek is beszámítható, ha nincs elévülési replika.

Az elévülési határidők jogügyleti módosítása. A régi, 20. századfordulói (rég) magyar jog szerint a törvényben előírt *elévülési határidők kőgensek*, kényszerítő jellegűek és ezért ezeket a felek szerződéssel nem változtathatják meg.⁵¹ Ezzel szemben a hatályos Ptk. 6:22. §-ának (3) bekezdése szerint az elévülési határidő felek által történő egyetértő, jogügyleti úton történő megváltoztatása érvényes, feltéve, hogy ezt a megállapodást írásba foglalták: „Az elévülési határidő megváltoztatására irányuló megállapodást írásba kell foglalni.” Igaz azonban, hogy a Ptk. ugyanebben a §-ban, a (4) bekezdésben előírja, hogy „az elévülést *kizáró* megállapodás *semmis*.” Tehát a magyar hatályos jog szerint a törvényben előírányzott elévülési határidők a felek akaratmegegyezésével módosíthatók, de magát az elévülést kizáró klauzula érvénytelen.

51 Ld. MÁRKUS i. m. 240., 2. pont.

A fő- és mellékkötelezettség elévülési párhuzama. A kártérítés körébe tartozik a *főkövetelés* és a *mellékkövetelés*. Főkövetelésnek minősül az okozott kárért való térítés, mellékkövetésként pedig a kamat, amelynek jellege késedelmi,⁵² és amelynek esedékessége a kár keletkezésétől számítható. A Ptk. vonatkozó rendelkezései szerint pénztartozás után – ha e törvény másként nem rendelkezik – kamat jár.⁵³A késedelmi kamat a főtartozás mellett azért is jár, mert a Ptk. a kártérítést főszabályként pénzbeli kötelelemnek tartja. A külföldi jogrendszerek (pl. OPtrk.) zömükben a főkövetelés mellett, ha az természetbeni helyreállítás formájában valósul meg, a pénzben kifejezett becsült kárértékre alkalmazható késedelmi kamat is igényelhető.

De lege lata, a magyar Ptk. a törvényben megszabott elévülési határidőket diszpozitívnek tartja tekintettel arra, hogy az érdekeltek külön korlátozás nélkül szerződésükkel megváltoztathatják. Egy (imperatív) feltétellel ugyan, ha a határidő változtatására irányuló megállapodás írásban történik. Emellett egyértelmű, hogy imperatív az az elévülési határidő, amelyet a Ptk. a polgári jogi deliktummal egyidejűleg büntetőjogi inkrimináció tárgyává tesz. Ebben az esetben a kártérítési igény az adott bűncselekményre vonatkozó elévülési határidő múltával évül el. Ez szinte minden elemzett jogrendszerben általánosan elfogadott, így a magyar jogban is, mint kényszerítő jellegű szabály, amely tehát szerződéssel nem módosítható. A magyar jogban ugyanúgy, mint az elemzett jogrendszerekben, imperatív az a jogszabály is, amely tiltja az elévülés kizárását. A reformált német BGB a magyar Ptk.-nál több korlátot szab meg. Kizárja az élet, testi épség, egészség, és szabadság megsértésére előirányzott a törvénykönyvben megszabott elévülési határidők jogügyleti úton történő megváltoztatását, tehát ezeket imperatívnek tartja. Tartalmaz még egy korlátozást, nevezetesen azt, hogy szerződési megállapodás akkor érvényes, ha a jogügyleti határidőmódosítás 'megkönnyíti' az igényérvényesítést – ez pedig esettől függően – a rövidítés vagy a hosszabbítás tilalmát jelenti. A német jogban az elévülési határidő megváltoztatására irányuló megállapodás, szemben a magyar joggal, formamentes, tehát nem kell írásba foglalni, egyszerű szóbeli megállapodási is érvényes. A svájci jogban

52 Ld. Ptk. 6:48 § (1): „Pénztartozás esetén a kötelezett a késedelembe esés időpontjától kezdődően a késedelemmel érintett naptári fél év első napján érvényes jegybanki alapkamattal – idegen pénznemben meghatározott pénztartozás esetén az adott pénznemre a kibocsátó jegybank által meghatározott alapkamattal, ennek hiányában a pénzpiaci kamattal – megegyező mértékű késedelmi kamatot köteles fizetni, akkor is, ha a pénztartozás egyébként kamatmentes volt.”

53 Ld. Ptk. 6:47. § (1) bek.

a jogügyleti elévülési határidő módosítás kezdetben restriktív értelmezést nyert, később pedig részben megengedőbbé vált. Tilos azonban akkor, ha ez a klauzula joggal való visszaélés útján jött létre, tehát ez esetben semmis. A károsult oltalma a fő cél, tehát a határidő jogügyleti rövidítése ezzel ellentétes és érvénytelen. A francia kötelmi jogi reform után megengedett a törvényi elévülési határidők jogügyleti módosítása, feltéve, hogy ez nem sérti a károkozó fokozott oltalmát. Az osztrák jog sem fogadja el feltétel nélkül a jogügyleti úton történő törvényben megszabott elévülési határidő módosítását. Ennek alapján úgy gondolom, hogy a hatályos magyar jog az elemzett Ptk.-k közül a legmegengedőbb a törvényi elévülési határidők jogügyleti úton történő módosítását illetően, ezt csupán írásbeli alaki kellékhez fűzvéen. A praxis talán megmutathatja, hogy ez helytálló, vagy kifogásolható megoldás. Így például a kártérítési jogban a károsult igénye elévülési határidejének jogügyleti rövidítése ellentétben állhat a károsult fokozott oltalmának elvével. Utaltunk azokra külföldi jogszabályokra (BGB, Sv. Kt., OÁPtk, Szerb Kt.), amelyek korlátozzák az elévülési jogszabályok törvényi úton előírt elévülési határidejeinek jogügyleti hosszabbítását vagy egyáltalán módosítását.

Elévülésnek elsősorban a kötelmi jogi követelések vannak kitéve, tekintettel relatív hatályukra. Ami a tulajdoni jogot illeti, abszolút hatályára tekintettel elévülésnek elvben nincs helye, beleértve az ingatlannyilvántartásba bejegyzett jogokat. E tekintetben azonban változásra került sor. A francia jog eleinte a klasszikus elévülhetetlenségi álláspontot képviselte. Újabban azonban ezt is elévülésnek is kitett jognak tekinti, hosszú határidő feltételével. A német jog a kötelmi jogi reform után a tulajdoni jogosultság elévülését illetően köztes álláspontot képvisel és úgy, mint kötelmi jogi igényt tartja elévülésre alkalmasnak, szintén hosszú határidőhöz fűződően. Az osztrák jog szerint a dologi jogi elévülési határidők párhuzamosak az elbirtoklási határidőkkel és mind az elévülés, mind az elbirtoklás a jogszerű birtokláshoz, valamint a tulajdoni jogosultságok hosszantartó elmaradásához fűződnék. A közjogi területen egyértelmű az, hogy az alapvető jogok elvben elévülésre alkalmatlanok. A hatályos magyar jog helyeselhetően a jogszerűen szerzett tulajdon elvi elévülhetlensége mellett foglal állást.